

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 5. septembra 2012*

„Smernica 2004/83/ES — Minimálne normy pre podmienky priznávania postavenia utečenca alebo postavenia doplnkovej ochrany — Článok 2 písm. c) — Postavenie ‚utečenca‘ — Článok 9 ods. 1 — Pojem ‚činy prenasledovania‘ — Článok 10 ods. 1 písm. b) — Náboženstvo ako dôvod prenasledovania — Súvislosť medzi týmto dôvodom prenasledovania a činmi prenasledovania — Pakistanskí štátni príslušníci, ktorí sú členmi náboženského spoločenstva Ahmadíja — Činy pakistanských orgánov, ktoré smerujú k zákazu práva prejavovať svoje náboženské vyznanie na verejnosti — Dostatočne závažné činy, aby dotknutá osoba mohla mať oprávnené obavy, že bude vystavená prenasledovaniu z dôvodu svojho náboženského vyznania — Individuálne posúdenie skutočností a okolností — Článok 4“

V spojených veciach C-71/11 a C-99/11,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ podané rozhodnutiami Bundesverwaltungsgericht (Nemecko) z 9. decembra 2010 a doručené Súdnemu dvoru 18. februára a 2. marca 2011, ktoré súvisia s konaniami:

Spolková republika Nemecko

proti

Y (C-71/11),

Z (C-99/11)

za účasti:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

Bundesbeauftragter für Asylangelegenheiten beim Bundesamt für Migration und Flüchtlinge,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts a J.-C. Bonichot, sudcovia A. Rosas, R. Silva de Lapuerta, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen (spravodajca), T. von Danwitz, A. Arabadžiev a C. G. Fernlund,

generálny advokát: Y. Bot,

tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 28. februára 2012,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Y a Z, v zastúpení: C. Borschberg a R. Marx, Rechtsanwälte,
- nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze, N. Graf Vitzthum a K. Petersen, splnomocnení zástupcovia,
- francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a B. Beaupère-Manokha, splnomocnení zástupcovia,
- holandská vláda, v zastúpení: C. M. Wissels a B. Koopman, splnomocnené zástupkyne,
- Európska komisia, v zastúpení: M. Condou-Durande a W. Bogensberger, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 19. apríla 2012,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu článku 2 písm. c) a článku 9 ods. 1 písm. a) smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 304, s. 12; Mim. vyd. 19/007, s. 96, ďalej len „smernica“).
- 2 Tieto návrhy boli predložené v rámci sporov medzi Spolkovou republikou Nemecko, zastúpenou Bundesministerium des Innern (Spolkové ministerstvo vnútra), ktoré zastupoval Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úrad pre prisťahovalectvo a utečencov, ďalej len „Bundesamt“), a Y a Z, pakistanskými štátnymi príslušníkmi, ktorých predmetom bolo to, že Bundesamt zamietol žiadosti o udelenie azylu a priznanie postavenia utečenca, ktoré predložili títo poslední uvedení.

Právny rámec

Medzinárodné právo

Dohovor o právnom postavení utečencov

- 3 Dohovor o právnom postavení utečencov, podpísaný v Ženeve 28. júla 1951 [*Zbierka zmlúv Spojených národov*, zv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)], nadobudol platnosť 22. apríla 1954. Bol doplnený Protokolom týkajúcim sa právneho postavenia utečencov, ktorý bol podpísaný v New Yorku 31. januára 1967 a nadobudol platnosť 4. októbra 1967 (ďalej len „Ženevský dohovor“).
- 4 Podľa článku 1 časti A ods. 2 prvej vety Ženevského dohovoru sa pojem „utečenec“ vzťahuje na každú osobu, ktorá „sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo osobu bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho pobytu a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť“.

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

- 5 Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDLP“), vo svojom článku 9 s nadpisom „Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva“ stanovuje:

„1. Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania; toto právo zahŕňa slobodu zmeniť svoje náboženské vyznanie alebo presvedčenie, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo presvedčenie sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov a zachovávaním obradov.

2. Sloboda prejavovať náboženské vyznanie a presvedčenie môže podliehať len obmedzeniam, ktoré sú ustanovené zákonmi a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme verejnej bezpečnosti, ochrany verejného poriadku, zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

- 6 Článok 15 EDLP s nadpisom „Odstúpenie vo výnimočných situáciách“ stanovuje:

„1. V prípade vojny alebo akéhokoľvek iného verejného ohrozenia štátnej existencie môže každá Vysoká zmluvná strana prijať opatrenia na odstúpenie od záväzkov ustanovených v tomto Dohovore v rozsahu prísne vyžadovanom naliehavosťou situácie, pokiaľ tieto opatrenia nebudú nezlučiteľné s ostatnými záväzkami podľa medzinárodného práva.

2. Podľa tohto ustanovenia nemožno odstúpiť od článku 2 [„Právo na život“], okrem úmrtí vyplývajúcich z dovolených vojnových činov, a článkov 3 [„Zákaz mučenia“], 4 (odsek 1) [„Zákaz otroctva a nútenej práce“] a 7 [„Uloženie trestu výlučne na základe zákona“].

...“

Právo Únie

Charta základných práv Európskej únie

- 7 Odsek 1 článku 10 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) s nadpisom „Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania“ má rovnaké znenie ako článok 9 ods. 1 EDLP.
- 8 Práva, ktoré nemôžu byť predmetom žiadneho odstúpenia v zmysle článku 15 ods. 2 EDLP, sú uvedené v článkoch 2 a 4, článku 5 ods. 1 a článku 49 Charty.

Smernica

- 9 Podľa odôvodnenia 3 smernice Ženevský dohovor poskytuje základný kameň pre medzinárodný právny režim na ochranu utečencov.
- 10 Ako vyplýva z odôvodnenia 10 smernice v spojení s článkom 6 ods. 1 ZEÚ, táto smernica rešpektuje práva, slobody a zásady uvedené v Charte. Snaží sa predovšetkým o zaistenie plného rešpektovania ľudskej dôstojnosti a práva na azyl žiadateľov o azyl na základe článkov 1 a 18 Charty.
- 11 Odôvodnenia 16 a 17 smernice stanovujú:

„(16) Mali by sa stanoviť minimálne pravidlá pre definíciu a obsah postavenia utečenca s cieľom usmernenia príslušných vnútroštátnych orgánov členských štátov pri uplatňovaní Ženevského dohovoru.

(17) Potrebné je zaviesť spoločné kritériá pre uznanie žiadateľov o azyl ako utečencov v zmysle článku 1 Ženevského dohovoru.“

12 Článok 1 smernice stanovuje, že jej účelom je stanoviť minimálne ustanovenia týkajúce sa jednak podmienok, ktoré musia štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátneho občianstva spĺňať, aby im bola priznaná medzinárodná ochrana, a jednak obsahu priznanej poskytovanej ochrany.

13 Podľa článku 2 smernice na jej účely:

„a) ‚medzinárodná ochrana‘ znamená postavenie utečenca a postavenie doplnkovej ochrany ako je definované v písm. d) a f);

...

c) ‚utečenec‘ znamená štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý kvôli oprávnenej obave pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, politických dôvodov, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny...

d) ‚postavenie utečenca‘ znamená uznanie členským štátom štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátneho občianstva za utečenca;

...“

14 Článok 3 smernice umožňuje členským štátom zaviesť alebo zachovávať výhodnejšie normy pre určovanie, kto je oprávnený ako utečenec, a pre určenie obsahu medzinárodnej ochrany, pokiaľ sú tieto normy zlučiteľné so smernicou.

15 Článok 4 smernice nachádzajúci sa v jej kapitole II s názvom „Posudzovanie žiadostí o medzinárodnú ochranu“ definuje podmienky posudzovania skutočností a okolností, pričom v odseku 3 tohto článku sa stanovuje:

„Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie:

a) všetkých príslušných skutočností, pokiaľ sa týkajú krajiny pôvodu v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti; vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, ktorým sú uplatňované;

b) príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom vrátane informácií o tom, či žiadateľ bol alebo môže byť predmetom prenasledovania...

c) jednotlivého postavenia a osobných okolností žiadateľa, vrátane faktorov takýchto ako pôvod, pohlavie a vek, s cieľom posúdenia, či na základe osobných okolností žiadateľa, činy, ktorým bol alebo mohol byť žiadateľ vystavený, by predstavovali prenasledovanie...

...“

16 V zmysle článku 4 ods. 4 smernice skutočnosť, že žiadateľ už bol predmetom prenasledovania alebo priamych hrozieb takéhoto prenasledovania, je vážnou známkou oprávnenej obavy žiadateľa z prenasledovania, pokiaľ neexistujú primerané dôvody domnievať sa, že takéto prenasledovanie sa nebude opakovať.

- 17 Článok 6 smernice nachádzajúci sa v uvedenej kapitole II, ktorý má názov „Aktéri prenasledovania alebo vážneho bezprávia“, stanovuje:

„Aktéri prenasledovania alebo vážneho bezprávia zahŕňajú:

- a) štát;
- b) strany alebo organizácie kontrolujúce štát alebo podstatnú časť územia štátu;
- c) neštátnych aktérov, ak je možné preukázať, že aktéri uvedené v písm. a) a b), vrátane medzinárodných organizácií, nie sú schopní alebo ochotní poskytnúť pomoc pred prenasledovaním alebo vážnym bezpráviem, ako je definované v článku 7.“

- 18 Článok 9 smernice nachádzajúci sa v jej kapitole III s názvom „Oprávnenie stať sa utečencom“ v odsekoch 1 a 2 tohto článku definuje činy prenasledovania, pričom stanovuje:

„1. Činy prenasledovania v zmysle článku 1 A Ženevského dohovoru musia:

- a) byť svojou povahou dostatočne vážne [závažné – *neoficiálny preklad*] alebo opakované tak, aby predstavovali vážne [závažné – *neoficiálny preklad*] porušovanie základných ľudských práv, najmä práv, pre ktoré nie je sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 odsek 2 [EDLP], alebo
- b) byť kumuláciou rôznych opatrení, vrátane porušovaní základných práv [ľudských práv – *neoficiálny preklad*], ktoré sú dostatočne vážne [závažné – *neoficiálny preklad*] pokiaľ ide o postihnutie jednotlivca podobným spôsobom ako je uvedené v písm. a).

2. Činy prenasledovania, ako je kvalifikované v odseku 1, môžu, *inter alia*, nadobúdať formu:

- a) činov fyzického alebo duševného násillia...;
- b) zákonných, správnych, policajných a/alebo súdnych opatrení, ktoré sú samotné diskriminačné alebo ktoré sú vykonávané diskriminačným spôsobom;
- c) stíhania alebo potrestania, ktoré je neúmerné alebo diskriminačné;

...“

- 19 Článok 9 ods. 3 smernice vyžaduje existenciu spojenia medzi dôvodmi prenasledovania uvedenými v článku 10 tejto smernice a týmito činmi prenasledovania.

- 20 Článok 10 smernice s názvom „Dôvody prenasledovania“, ktorý sa takisto nachádza v kapitole III tejto smernice, vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zohľadnia nasledovné prvky pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie:

...

- b) pojem náboženstvo bude zahŕňať najmä zastávanie teistického, neteistického a ateistického presvedčenia, účasť alebo zdržanie sa oficiálnych bohoslužieb v súkromí alebo na verejnosti, sám alebo v spoločnosti iných, iné náboženské úkony alebo prejavy názoru alebo formy osobného alebo spoločného postoja založeného na náboženskom presvedčení alebo ktoré je ním nariadené;

...“

- 21 V súlade s článkom 13 smernice členský štát prizná postavenie utečenca žiadateľovi, ak ten spĺňa predovšetkým podmienky uvedené v článkoch 9 a 10 smernice.

Nemecké právo

- 22 § 16a ods. 1 základného zákona (Grundgesetz) stanovuje:

„Politicky prenasledované osoby majú právo na azyl.“

- 23 § 1 zákona o konaní o azyle (Asylverfahrensgesetz), v jeho znení z 2. septembra 2008 (BGBl. 2008 I, s. 1798, ďalej len „AsylVfG“) stanovuje, že tento zákon sa uplatní na cudzincov, ktorí žiadajú o ochranu, pretože sú politicky prenasledovaní v zmysle článku 16a ods. 1 základného zákona, alebo o ochranu pred prenasledovaním v súlade so Ženevským dohovorom.

- 24 § 2 AsylVfG stanovuje, že osoby, ktorým bol udelený azyl, majú na nemeckom území postavenie stanovené Ženevským dohovorom.

- 25 Postavenie utečenca bolo pôvodne upravené v § 51 zákona o vstupe a pobyte cudzincov na spolkovom území (Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet).

- 26 Spolková republika Nemecko zákonom o prebratí smerníc Európskej únie v oblasti práva na pobyt a na azyl (Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union) z 19. augusta 2007 (BGBl. 2007 I, s. 1970), ktorý nadobudol účinnosť 28. augusta 2007, prebrala najmä smernicu.

- 27 V súčasnosti sú predpoklady na priznanie postavenia utečenca stanovené v § 3 AsylVfG. Jeho odsek 1 stanovuje:

„Cudzinec sa považuje za utečenca v zmysle [Ženevského dohovoru], ak je v štáte svojej štátnej príslušnosti vystavený rizikám uvedeným v § 60 ods. 1 zákona [o pobyte, práci a integrácii cudzincov na spolkovom území (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet) v znení uverejnenom 25. februára 2008 (BGBl. 2008 I, s. 162, ďalej len ‚Aufenthaltsgesetz‘)]...“

- 28 § 60 ods. 1 Aufenthaltsgesetz stanovuje vo svojej prvej a piatej vete:

„V zmysle [Ženevského dohovoru] cudzinec nemôže byť vrátený na hranicu štátu, v ktorom je ohrozený jeho život alebo sloboda z rasových, náboženských alebo národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine či zastávania určitých politických názorov... Na účely posúdenia toho, či ide o prenasledovanie v zmysle prvej vety, je potrebné doplnujúce použiť... článok 4 ods. 4 a články 7 až 10 [smernice]...“

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

- 29 Y vstúpil na územie Nemecka v januári 2004 a Z v auguste 2003, pričom v Nemecku požiadali o azyl a ochranu ako utečenci.

- 30 Na podporu svojich príslušných žiadostí tvrdili, že skutočnosť, že patria do moslimského spoločenstva Ahmadíja, ktoré je islamským reformným hnutím, ich prinútila opustiť ich krajinu pôvodu. V tejto súvislosti konkrétnejšie Y uviedol, že v dedine, z ktorej pochádza, ho niekoľkokrát napadla skupina

jednotlivcov a na modlitebňu mu hádzala kamene. Tieto osoby sa mu vyhrážali smrťou a podali na neho trestné oznámenie na políciu za urážku proroka Mohameda. Z tvrdil, že bol týraný a väznený z dôvodu svojho náboženského presvedčenia.

- 31 Z vnútroštátnych rozhodnutí vyplýva, že § 298 C pakistanského trestného zákonníka stanovuje, že členovia spoločenstva Ahmadíja sa potrestajú trestom odňatia slobody až tri roky alebo peňažným trestom, ak tvrdia, že sú moslimovia, ak označujú svoju vieru ako islam, ak svoju vieru hlásajú alebo propagujú alebo ak vyzývajú iných ľudí, aby sa pridali k ich náboženstvu. Okrem toho na základe § 295 C toho istého trestného zákonníka sa každý, kto uráža meno proroka Mohameda, potrestá trestom smrti alebo trestom odňatia slobody na doživotie.
- 32 Rozhodnutiami zo 4. mája a z 8. júla 2004 Bundesamt zamietol žiadosť o azyl Y a Z ako nedôvodnú a konštatoval, že neboli splnené podmienky na získanie postavenia utečenca.
- 33 V týchto rozhodnutiach Bundesamt tiež konštatoval, že v uplatniteľnom vnútroštátnom práve neexistuje nijaká prekážka vyhostenia Y a Z do Pakistanu, a pohrozil im vyhostením do tohto štátu. Na účely odôvodnenia týchto rozhodnutí Bundesamt v podstate konštatoval, že neexistujú dostatočné dôkazy, ktorými by bolo možné potvrdiť, že dotknutí žiadatelia opustili svoju krajinu z dôvodu odôvodnenej obavy, že v nej budú prenasledovaní.
- 34 Y podal žalobu na Verwaltungsgericht Leipzig (správny súd v Lipsku), ktorý rozsudkom z 18. mája 2007 zrušil rozhodnutie Bundesamt, ktoré bolo prijaté v neprospech Y, pričom tomuto orgánu nariadil rozhodnúť, že Y ako utečenec spĺňa podmienky zákazu vyhostenia do Pakistanu.
- 35 Z podal žalobu proti rozhodnutiu Bundesamt na Verwaltungsgericht Dresden (správny súd v Drážďanoch). Rozsudkom z 13. júla 2007 tento súd jeho žalobu zamietol, pričom zastával názor, že Z neopustil svoju krajinu pôvodu z dôvodu odôvodnenej obavy z prenasledovania.
- 36 Rozsudkami z 13. novembra 2008 Sächsisches Oberverwaltungsgericht (vyšší správny súd spolkovej krajiny Sasko):
- zamietol odvolanie podané zo strany Bundesbeauftragter für Asylangelegenheiten (spolkový splnomocnenec pre azylové záležitosti, ďalej len „Bundesbeauftragter“) proti rozsudku vydanému v konaní na prvom stupni vo veci týkajúcej sa Y, a
 - zmenil rozsudok vydaný v konaní na prvom stupni, ktorý sa týkal Z, v nadväznosti na odvolanie podané zo strany Z, pričom Bundesamt nariadil rozhodnúť, že Z spĺňa podmienky § 60 ods. 1 Aufenthaltsgesetz, a že je preto zakázané vyhostiť ho ako utečenca do Pakistanu.
- 37 Tento súd predovšetkým zastával názor, že len malý význam má skutočnosť, že Y a Z boli pred odchodom z Pakistanu predmetom osobných vyhrážok prenasledovaním. Dôležité je to, že ako aktívni členovia spoločenstva Ahmadíja by boli v každom prípade v Pakistane vystavení riziku kolektívneho prenasledovania v zmysle § 60 ods. 1 Aufenthaltsgesetz.
- 38 V prípade ich návratu do Pakistanu by totiž nemohli pokračovať vo verejnom prejavovaní svojej viery bez toho, aby boli vystavení riziku prenasledovania, ktoré treba zohľadniť na účely azylového konania pri určení, či im má byť udelené postavenie utečenca.
- 39 V rozsudkoch z 13. novembra 2008 Sächsisches Oberverwaltungsgericht zastával názor, že pre ahmadíjca v Pakistane, ktorý je úzko spätý so svojím náboženstvom a ku ktorého presvedčeniu patrí najmä prejav viery na verejnosti, predstavuje situácia v tomto štáte závažné porušenie slobody náboženského vyznania. Vzhľadom na hroziace prísne tresty, ako aj na množstvo slobodne vykonaných útokov extrémistických skupín, je pre ahmadíjca podľa zdravého rozumu vhodné, aby sa vzdal všetkých verejných náboženských aktivít.

- 40 Podľa konštatovaní Sächsisches Oberverwaltungsgericht sú Y a Z veľmi silno pripútaní k svojej viere a v Pakistane žili v tejto viere aktívne. V Nemecku pokračujú vo svojej viere a domnievajú sa, že verejné prejavovanie ich viery je pre nich nevyhnuté na zachovanie ich náboženskej identity.
- 41 Bundesamt a Bundesbeauftragter podali proti uvedeným rozsudkom opravný prostriedok „Revision“ na Bundesverwaltungsgericht (spolkový správny súd), pričom tvrdili, že odvolací súd veľmi široko vyložil pôsobnosť článku 9 a článku 10 ods. 1 písm. b) smernice.
- 42 Bundesamt a Bundesbeauftragter sa domnievali, pričom poukazovali na judikatúru, ktorá platila v Nemecku pred prebratím smernice v roku 2007 a podľa ktorej ide o prenasledovanie relevantné z hľadiska práva na azyl len v prípade zásahu do „podstaty“ slobody náboženského vyznania, nie však v prípade obmedzenia verejného prejavovania viery, že obmedzenia pre ahmadijcov v Pakistane, ktoré sa týkajú prejavovania ich viery na verejnosti, nepredstavujú zásah do tejto „podstaty“.
- 43 Okrem toho podľa Bundesamt a Bundesbeauftragter tvrdenia saského Oberverwaltungsgericht o spôsobe, akým Y a Z prejavujú svoju vieru v Nemecku, neumožňujú preukázať, že by sa Y a Z nemohli vzdať niektorých konaní, ktoré nepatria do „podstaty“ náboženského prejavu.
- 44 Podľa vnútroštátneho súdu sa vo veciach, o ktorých rozhoduje, má zistiť, ktorý konkrétny zásah do slobody náboženského vyznania v zmysle článku 9 EDLP môže viesť k priznaniu postavenia utečenca v zmysle článku 2 písm. d) smernice. Hoci sa tento súd domnieva, že zásahy do slobody náboženského vyznania môžu predstavovať „závažné porušovanie“ základných ľudských práv v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, má pochybnosti, či iné zásahy do slobody náboženského vyznania, než sú tie, ktoré postihujú podstatné zložky náboženskej identity dotknutej osoby, môžu zakladať domnienku relevantného prenasledovania na účely priznania postavenia utečenca.
- 45 Vzhľadom na tieto skutočnosti Bundesverwaltungsgericht rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky, ktoré sú formulované takmer rovnako ako vo veciach C-71/11 a C-99/11:
- „1. Má sa článok 9 ods. 1 písm. a) smernice... vykladať v tom zmysle, že nie každý zásah do slobody náboženského vyznania, ktorý je v rozpore s článkom 9 EDLP, predstavuje čin prenasledovania v zmysle prvého z ustanovení..., ale že o závažné porušenie slobody náboženského vyznania ako jedného zo základných ľudských práv ide len vtedy, ak je zasiahnutá podstata tejto slobody?
2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:
- a) Je podstata slobody náboženského vyznania obmedzená na vyznávanie viery a jej prejavy v domácnosti a susedstve, alebo môže čin prenasledovania v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice... spočívať aj v tom, že prejav viery na verejnosti predstavuje v krajine pôvodu hrozbu pre život, telesnú integritu alebo osobnú slobodu, a preto sa ho žiadateľ vzdá?
- b) Ak súčasťou podstaty slobody náboženského vyznania môžu byť aj určité náboženské prejavy na verejnosti:
- postačuje v tomto prípade na to, aby išlo o závažné porušenie náboženskej slobody, ak žiadateľ z vlastného pohľadu považuje uvedené náboženské prejavy za nevyhnutné na zachovanie svojej náboženskej identity,
 - alebo je okrem toho potrebné, aby náboženské spoločenstvo, do ktorého žiadateľ patrí, pokladalo tieto náboženské prejavy za hlavnú súčasť svojej vierouky,
 - alebo môžu z iných okolností, napríklad zo všeobecných pomerov v krajine pôvodu, vyplynúť ďalšie obmedzenia?

3. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku, ide o oprávnenú obavu pred prenasledovaním v zmysle článku 2 písm. c) smernice... v prípade, ak je isté, že žiadateľ po návrate do krajiny pôvodu bude vykonávať náboženské prejavy, ktoré nie sú súčasťou podstaty slobody náboženského vyznania, a tieto prejavy môžu viesť k ohrozeniu života, telesnej integrity alebo osobnej slobody, alebo možno od žiadateľa oprávnene očakávať, že sa v budúcnosti vzdá takýchto prejavov?“
- 46 Uznesením predsedu Súdneho dvora z 24. marca 2011 boli veci C-71/11 a C-99/11 spojené na účely písomnej a ústnej časti konania, ako aj na účely rozsudku.

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

- 47 Z odôvodnení 3, 16 a 17 smernice vyplýva, že Ženevský dohovor predstavuje základný kameň medzinárodného právneho režimu ochrany utečencov a že ustanovenia smernice, ktoré sa týkajú podmienok priznania postavenia utečenca, ako aj obsahu tohto postavenia, boli prijaté s cieľom pomôcť príslušným orgánom členských štátov pri uplatňovaní tohto dohovoru, opierajúc sa o spoločné pojmy a kritériá (rozsudky z 2. marca 2010, Salahadin Abdulla a i., C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, Zb. s. I-1493, bod 52, ako aj zo 17. júna 2010, Bolbol, C-31/09, Zb. s. I-5539, bod 37).
- 48 Ustanovenia smernice je preto potrebné vykladať s ohľadom na jej celkovú štruktúru a cieľ pri súčasnom rešpektovaní Ženevského dohovoru a iných relevantných Zmlúv, na ktoré odkazuje článok 78 ods. 1 ZFEÚ. Ako vyplýva z odôvodnenia 10 smernice, tento výklad musí rešpektovať práva uznané Chartou (pozri v tomto zmysle rozsudky Salahadin Abdulla a i., už citovaný, body 53 a 54; Bolbol, už citovaný, bod 38, ako aj z 21. decembra 2011, N. S. a i., C-411/10 a C-493/10, Zb. s. I-13905, bod 75).

O prvej a druhej otázke

- 49 Prvými dvoma otázkami v obidvoch veciach, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 9 ods. 1 písm. a) smernice vykladať v tom zmysle, že akýkoľvek zásah do práva na slobodu náboženského vyznania, ktorý je v rozpore s článkom 10 ods. 1 Charty, môže predstavovať „čin prenasledovania“ v zmysle uvedeného ustanovenia smernice a či je potrebné v tejto súvislosti rozlišovať medzi „podstatou“ slobody náboženského vyznania a jej vonkajším prejavom.
- 50 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že v zmysle článku 2 písm. c) smernice je utečencom najmä štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa nachádza mimo tejto krajiny „kvôli oprávnenej obave pred prenasledovaním“ z rasových, náboženských alebo národnostných dôvodov, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a ktorý „v dôsledku uvedených obáv“ nemôže prijať alebo odmieta „ochranu“ tejto krajiny.
- 51 Dotknutý štátny príslušník teda musí mať kvôli pomerom existujúcim v jeho krajine pôvodu a správaniu sa aktérov prenasledovania odôvodnenú obavu, že bude vystavený prenasledovaniu na základe aspoň jedného z piatich dôvodov uvedených v smernici a v Ženevskom dohovore, pričom jedným z týchto dôvodov je jeho „náboženstvo“.
- 52 Podľa článku 13 smernice dotknutý členský štát žiadateľovi prizná postavenie utečenca, ak spĺňa podmienky stanovené najmä v jej článkoch 9 a 10.
- 53 Článok 9 smernice vymedzuje kritériá, na základe ktorých je možné určité akty považovať za prenasledovanie. V tejto súvislosti článok 9 ods. 1 písm. a) smernice, na ktorý odkazuje vnútroštátny súd vo svojich prvých dvoch otázkach, spresňuje, že príslušné činy musia byť svojou povahou

„dostatočne závažné“ alebo opakované, aby predstavovali „závažné porušovanie základných ľudských práv“, najmä absolútnych práv, od ktorých nie je možné nijaké odstúpenie v zmysle článku 15 ods. 2 EDLP.

- 54 Okrem toho článok 9 ods. 1 písm. b) smernice spresňuje, že kumulácia rôznych opatrení, ktorá je „dostatočne závažná“, vrátane „závažného porušovania“ ľudských práv, takže jednotlivca postihuje „podobným“ spôsobom, ako sa uvádza v článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, sa takisto považuje za prenasledovanie.
- 55 Článok 9 ods. 3 smernice spresňuje, že medzi dôvodmi prenasledovania, medzi ktoré patrí aj „náboženstvo“ definované v článku 10 ods. 1 písm. b) smernice, a aktmi prenasledovania musí byť súvislosť.
- 56 Právo na slobodu náboženského vyznania uvedené v článku 10 ods. 1 Charty korešponduje s právom zaručeným v článku 9 EDLP.
- 57 Sloboda náboženského vyznania je jedným zo základov demokratickej spoločnosti a predstavuje základné ľudské právo. Zásah do práva na slobodu náboženského vyznania môže byť tak závažný, že ho možno prirovnať k prípadom uvedeným v článku 15 ods. 2 EDLP, na ktoré v úvode odkazuje článok 9 ods. 1 smernice, na účely vymedzenia, ktoré činy sa majú predovšetkým považovať za prenasledovanie.
- 58 To však nijako neznamená, že každý zásah do práva na slobodu náboženského vyznania zaručeného v článku 10 ods. 1 Charty predstavuje čin prenasledovania, v prípade ktorého vzniká príslušným orgánom povinnosť priznať postavenie utečenca v zmysle článku 2 písm. d) smernice tomu, kto je vystavený predmetnému zásahu.
- 59 Naopak, zo znenia článku 9 ods. 1 smernice vyplýva, že na to, aby sa dotknuté činy mohli považovať za prenasledovanie, je potrebná existencia „závažného porušovania“ uvedenej slobody postihujúca dotknutú osobu značným spôsobom.
- 60 Preto sú automaticky vylúčené činy, ktoré predstavujú obmedzenia výkonu základného práva na slobodu náboženského vyznania v zmysle článku 10 ods. 1 Charty, ktoré sú stanovené zákonom, bez toho, aby tak bolo toto právo porušené, keďže sa na ne vzťahuje článok 52 ods. 1 Charty.
- 61 Činy, ktoré sú síce v rozpore s právom uznaným v článku 10 ods. 1 Charty, ale ktorých závažnosť sa nerovná závažnosti porušenia základných ľudských práv, od ktorých nie je možné odstúpiť na základe článku 15 ods. 2 EDLP, nie je možné považovať za prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 smernice a článok 1 A Ženevského dohovoru.
- 62 Na konkrétne určenie toho, aké činy možno považovať za prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, nie je relevantné rozlišovať medzi činmi, ktoré zasahujú do „podstaty“ („*forum internum*“) základného práva na slobodu náboženského vyznania, ktoré sa nevzťahuje na prejavy viery na verejnosti („*forum externum*“) a ktorými nie je dotknutá táto údajná „podstata“.
- 63 Toto rozlišovanie nie je zlučiteľné so širokou definíciou pojmu „náboženstvo“, ktorú ponúka smernica vo svojom článku 10 ods. 1 písm. b), pričom začleňuje všetky jeho zložky bez ohľadu na to, či sú verejné, alebo súkromné, kolektívne, alebo individuálne. Činy, ktoré môžu predstavovať „závažné porušovanie“ v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, zahŕňajú závažné činy, ktorými je dotknutá sloboda žiadateľa nielen praktizovať svoju vieru v súkromí, ale aj prejavovať ju na verejnosti.

- 64 Tento výklad môže zabezpečiť pôsobnosť článku 9 ods. 1 smernice, v rámci ktorej môžu príslušné orgány posúdiť každý druh činu, ktorým je dotknuté základné právo na slobodu náboženského vyznania, na účely zistenia, či sú svojou povahou alebo opakovaním dostatočne závažné na to, aby sa mohli považovať za prenasledovanie.
- 65 Z toho vyplýva, že činy, ktoré sa pre ich inherentnú závažnosť, ako aj závažnosť ich dôsledkov pre dotknutú osobu môžu považovať za prenasledovanie, musia byť identifikované nie v závislosti od prvku slobody náboženského vyznania, ktorý bol dotknutý, ale v závislosti od povahy represie vykonanej voči dotknutej osobe a jej dôsledkov, ako uvádza generálny advokát v bode 52 svojich návrhov.
- 66 To, či porušenie práva zaručeného v článku 10 ods. 1 Charty predstavuje prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 smernice, teda určuje závažnosť opatrení a sankcií, ktoré boli prijaté alebo môžu byť prijaté voči dotknutej osobe.
- 67 Porušenie práva na slobodu náboženského vyznania teda môže predstavovať prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, ak žiadateľovi o azyl z dôvodu výkonu tejto slobody v jeho krajine pôvodu vzniká skutočné riziko, najmä že bude prenasledovaný alebo že bude zo strany jedného z aktérov vymenovaného v článku 6 smernice predmetom neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov.
- 68 V tejto súvislosti je potrebné upresniť, že ak príslušný orgán vykoná v súlade s článkom 4 ods. 3 smernice posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu na individuálnom základe, musí zohľadniť všetky činy, ktorým žiadateľ bol alebo mohol byť vystavený, a to na účely určenia, či vzhľadom na jeho osobnú situáciu možno tieto činy považovať za prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 smernice.
- 69 Vzhľadom na to, že pojem „náboženstvo“ definovaný v článku 10 ods. 1 písm. b) smernice zahŕňa aj účasť na oficiálnych bohoslužbách na verejnosti, a to či už sám, alebo v spoločnosti iných, môže zákaz takejto účasti predstavovať čin, ktorý je dostatočne závažný v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, a teda prenasledovanie, ak v dotknutej krajine pôvodu vznikne pre žiadateľa skutočné riziko, že bude najmä stíhaný alebo vystavený neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu zo strany jedného zo subjektov uvedených v článku 6 smernice.
- 70 Posúdenie takéhoto rizika predstavuje pre príslušný orgán zohľadnenie série objektívnych, ako aj subjektívnych skutočností. Subjektívna okolnosť, že vykonávanie určitej náboženskej praktiky na verejnosti, ktoré je predmetom spochybnených obmedzení, je pre dotknutú osobu osobitne významné na účely zachovania jej náboženskej integrity, je relevantným prvkom pri posudzovaní úrovne rizika, ktorému je vystavený žiadateľ vo svojej krajine pôvodu z dôvodu svojho náboženstva, hoci vykonávanie takejto náboženskej praktiky nepredstavuje pre dotknuté náboženské spoločenstvo centrálny prvok.
- 71 Zo znenia článku 10 ods. 1 písm. b) smernice totiž vyplýva, že pôsobnosť ochrany dôvodu prenasledovania súvisiaceho s náboženstvom sa vzťahuje jednak na formy osobného alebo spoločenského správania, ktoré osoba považuje za potrebné pre ňu samotnú, teda na formy správania, ktoré sú „založené na akomkoľvek náboženskom presvedčení“, ako aj na formy stanovené náboženskou doktrínou, čiže na formy správania „prikázané akýmkoľvek náboženským presvedčením“.
- 72 Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy je potrebné odpovedať na prvú a druhú otázku položenú v každej z obidvoch vecí tak, že článok 9 ods. 1 písm. a) smernice treba vykladať v tom zmysle, že:
- každý zásah do práva na slobodu náboženského vyznania, ktorý je v rozpore s článkom 10 ods. 1 Charty, nemôže predstavovať „čin prenasledovania“ v zmysle uvedeného ustanovenia smernice,
 - existencia činu prenasledovania môže vyplývať zo zásahu do vonkajšieho prejavu uvedenej slobody,

— na účely posúdenia toho, či zásah do práva na slobodu náboženského vyznania, ktorý je v rozpore s článkom 10 ods. 1 Charty, môže predstavovať „čin prenasledovania“, musia príslušné orgány s ohľadom na osobnú situáciu dotknutej osoby overiť, či tejto osobe z dôvodu výkonu tejto slobody v jej krajine pôvodu vznikne skutočné riziko, najmä že bude prenasledovaná alebo že bude zo strany jedného z aktérov vymenovaného v článku 6 smernice predmetom neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov.

O tretej otázke

- 73 Treťou otázkou položenou v každej veci sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 písm. c) smernice vykladať v tom zmysle, že obava žiadateľa, že bude prenasledovaný, je dôvodná, ak sa žiadateľ môže vyhnúť vystaveniu sa prenasledovaniu vo svojej krajine pôvodu tým, že sa v nej vzdá výkonu niektorých náboženských úkonov.
- 74 Na účely odpovedania na túto otázku je potrebné poznamenať, že sa vzťahuje na situáciu, keď žiadateľ, ako je tomu v konaní vo veci samej, ešte nie je prenasledovaný, resp. ešte nie je predmetom priamych hrozieb prenasledovaním z dôvodu svojho náboženstva.
- 75 Z neexistencie takejto „vážnej známky oprávnenej obavy“ žiadateľov v zmysle článku 4 ods. 4 smernice vychádza potreba vnútroštátneho súdu zistiť, v akom rozsahu je dovolené požadovať, ak žiadateľ nemôže svoje obavy odôvodniť už vykonaným prenasledovaním z dôvodu jeho náboženského vyznania, aby sa po tom, ako sa vráti do svojej krajiny pôvodu, aj naďalej vyhýbal skutočnému riziku prenasledovania.
- 76 V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že v systéme smernice sa príslušné orgány, ak v súlade s článkom 2 písm. c) tejto smernice posudzujú, či sú obavy žiadateľa z prenasledovania oprávnené, snažia zistiť, či zistené okolnosti predstavujú takú hrozbu, že dotknutá osoba sa môže vzhľadom na svoju individuálnu situáciu odôvodnene obávať, že bude skutočne vystavená činom prenasledovania.
- 77 Toto posúdenie závažnosti rizika, ktoré je v každom prípade potrebné vykonať opatrne a obozretne (rozsudok Salahadin Abdulla a i., už citovaný, bod 90), spočíva výlučne na konkrétnom zhodnotení skutočností a okolností v súlade s pravidlami uvedenými najmä v článku 4 smernice.
- 78 Zo žiadneho z týchto pravidiel nevyplýva, že pri posudzovaní závažnosti rizika skutočného vystavenia činom prenasledovania v určitom kontexte je potrebné zohľadniť možnosť, ktorú má žiadateľ, vyhnúť sa riziku prenasledovania tým, že sa vzdá predmetnej náboženskej praxe, a v dôsledku toho ochrany, ktorú mu má smernica zaručiť priznaním postavenia utečenca.
- 79 Z toho vyplýva, že ak sa preukáže, že dotknutá osoba bude po návrate do svojej krajiny pôvodu vykonávať náboženskú prax, ktorá ju vystavuje skutočnému riziku prenasledovania, bude jej musieť byť priznané postavenie utečenca v súlade s článkom 13 smernice. Skutočnosť, že by sa mohla vyhnúť riziku tým, že by sa vzdala niektorých náboženských úkonov, nie je v zásade relevantná.
- 80 Vzhľadom na tieto úvahy je potrebné odpovedať na tretiu otázku položenú v každej z obidvoch vecí tak, že článok 2 písm. c) smernice treba vykladať v tom zmysle, že obava žiadateľa z prenasledovania je oprávnená vtedy, ak príslušné orgány s ohľadom na osobnú situáciu žiadateľa zastávajú názor, že je dôvodné sa domnievať, že po jeho návrate do jeho krajiny pôvodu bude vykonávať náboženské úkony, ktoré ho vystavia skutočnému riziku prenasledovania. Pri individuálnom posudzovaní žiadosti o získanie postavenia utečenca uvedené orgány od žiadateľa nemôžu odôvodnene požadovať, aby sa týchto svojich náboženských úkonov vzdal.

O trovách

- ⁸¹ Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. Článok 9 ods. 1 písm. a) smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany je potrebné vykladať v tom zmysle, že:
 - každý zásah do práva na slobodu náboženského vyznania, ktorý je v rozpore s článkom 10 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie, nemôže predstavovať „čin prenasledovania“ v zmysle uvedeného ustanovenia tejto smernice,
 - existencia činu prenasledovania môže vyplývať zo zásahu do vonkajšieho prejavu uvedenej slobody a
 - na účely posúdenia toho, či zásah do práva na slobodu náboženského vyznania, ktorý je v rozpore s článkom 10 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie, môže predstavovať „čin prenasledovania“, musia príslušné orgány s ohľadom na osobnú situáciu dotknutej osoby overiť, či tejto osobe z dôvodu výkonu tejto slobody v jej krajine pôvodu vznikne skutočné riziko, najmä že bude prenasledovaná alebo že bude zo strany jedného z aktérov vymenovaného v článku 6 smernice 2004/83 predmetom neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov.
2. Článok 2 písm. c) smernice 2004/83 je potrebné vykladať v tom zmysle, že obava žiadateľa z prenasledovania je oprávnená vtedy, ak príslušné orgány s ohľadom na osobnú situáciu žiadateľa zastávajú názor, že je dôvodné sa domnievať, že po jeho návrate do jeho krajiny pôvodu bude vykonávať náboženské úkony, ktoré ho vystavia skutočnému riziku prenasledovania. Pri individuálnom posudzovaní žiadosti o získanie postavenia utečenca uvedené orgány od žiadateľa nemôžu odôvodnene požadovať, aby sa týchto svojich náboženských úkonov vzdal.

Podpisy